

वार्षिक-पाठ्यक्रमः

सत्रम्- 2022-23

कक्षा – अष्टमी

विषयः-संस्कृतम्

Level-1

क्र०	पाठ्यवस्तु	सहायकशैक्षिक-अनुदेशाः	अधिगमसम्प्राप्तिः
1.	द्वितीयः पाठः-“बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता”	<ul style="list-style-type: none"> ❖ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणम्, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम् अभ्यासकार्यम् च। ❖ पाठे आगतानां कर्तृपदानां, क्रियापदानां, अव्ययपदानां, पर्यायपदानां विलोमपदानां च चयनम्। नैतिक- मूल्यानां निर्देशः। ❖ धातुरूपाणि- गम्, पा (लट्-लृट्-लोट्-लङ्-विधिलिङ्-लकारेषु)। ❖ पुनरावर्तनम्- षष्ठी-सप्तमीकक्षायां पठिताः लकाराः परिशिष्टेन पुनः आवर्तयन्तु। षष्ठी-कक्षायाः परिशिष्टात् पठ्, गम्, स्था धातुरूपाणाम् अभ्यासः। सप्तमी-कक्षायाः परिशिष्टात् धातुरूपाणां- कृ, चर्, वस्, पा धातूनां आवर्तनम्। 	छात्राः लघुवाक्यरचनाभ्यासे निपुणाः भवन्ति।
2.	तृतीयः पाठः - “डिजीभारतम्”	<ul style="list-style-type: none"> ❖ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, शब्दार्थाः सरलार्थाः अभ्यासकार्यम् च। ❖ गतिविधिः-एटीएम मध्ये कुत्र संस्कृतभाषायां निर्देशाः प्राप्नुवन्ति इति लेखनीयम्। ❖ पाठे आगतानां नूतनशब्दानां परिचयः अर्थज्ञानम्वाक्यप्रयोगश्च। ❖ सन्धिः - दीर्घसन्धिः, गुणसन्धिः। ❖ पुनरावर्तनम्- सन्धिपाठनात् प्राक् षष्ठी-सप्तमीकक्षायां पठित-वर्णसंयोजन-वर्णविच्छेद-प्रक्रियायाः पुनरावर्तनम्। 	छात्राः आधुनिक-यन्त्राणां विषयेण सह संस्कृतभाषायाः वैज्ञानिकपक्षेण परिचिताः भवन्ति। सन्धिपदप्रयोगे निपुणाः भवन्ति।
3.	चतुर्थः पाठः - “सदैव पुरतो निधेहि चरणम्”	<ul style="list-style-type: none"> ❖ सस्वरगायनम्, भाव-अवबोधनम्, अभ्यासकार्यम्। ❖ नैतिकमूल्यानां निर्देशः ❖ शब्दरूपाणि- मुनि, साधु, नदी, मधु। ❖ पुनरावर्तनम्- षष्ठी-सप्तमीकक्षायां पठितानि शब्दरूपाणि परिशिष्टेन स्वीकृत्य पुनः आवर्तनं कारयन्तु। यथा षष्ठी-कक्षायाः परिशिष्टात् बालक, बालिका, पुष्पशब्दस्य च पुनराभ्यासः। सप्तमी-कक्षायाः परिशिष्टात् एतत्, मति, वारि शब्दरूपाणाम् आवर्तनं कारयन्तु। ❖ अपठितगद्यांशः- एकपदेन, पूर्णवाक्येन यथानिर्देशं वा प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः कारणीयः। 	श्लोकानां सस्वरगायनं जानाति। पुल्लिङ्गम् स्त्रीलिङ्गम् नपुंसकलिङ्गञ्च इति त्रयाणां शब्दरूपाणां प्रयोगे समर्थाः भवन्ति।

❖ सूचना : उपर्युक्तं सकलं पाठ्यक्रमं 30 सितम्बर 2022 पर्यन्तं समापनीयम्।

❖ मध्यावधि-परीक्षादृष्ट्या उपर्युक्तस्य सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः।

❖ प्रदत्तं सकलं पाठ्यक्रमं मूल्याङ्कनहेतोः वर्तते।

मध्यावधि परीक्षा

क्र०	पाठ-परिचयः	विषयवस्तु	अधिगमसम्प्राप्तिः
5.	दशमःपाठः “नीतिनवनीतम्”	- <ul style="list-style-type: none"> ❖ सस्वरगायनम्, श्लोकान्वयः, शब्दार्थविवेचनम्, भावस्पष्टीकरणम्। ❖ श्लोकाधारितप्रश्नोत्तराणामभ्यासः ❖ श्लोके आगतानां कर्तृपदानां क्रियापदानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेषण-विशेष्यपदानां च चयनम्। नैतिकमूल्यानां निर्देशः॥ ❖ अनुप्रयुक्तव्याकरणम् - कारकपरिचयः। विभक्तिप्रयोगस्य सामान्यनियमाः। ❖ वाक्यमेलनम् – कर्तृ-कर्म-क्रिया-युग्म-पदानि। ❖ 	सदाचारस्य ज्ञानं प्राप्नोति। छात्रः सत्यमार्गरतः शिष्टः अभिवादनशीलः आज्ञाकारी च भवति। श्लोकार्थव्याख्याने समर्थः भवति। नूतनशब्दान् ज्ञात्वा तेषां वाक्यप्रयोगे समर्थः भवति।
6.	चतुर्दशःपाठः “आर्यभटः”	- <ul style="list-style-type: none"> ❖ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, अभ्यासकार्यम्। ❖ प्राचीनभारते विज्ञानस्य समृद्धिकथनम् तथा नैतिकमूल्यानां निर्देशः। ❖ चित्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः- लघु-सरल-वाक्यप्रयोगेन चित्राधारितवाक्यपूर्तिः विधेया। ❖ 	वाक्यनिर्माणक्षमतावृद्धिः। संस्कृतभाषायां निहितं विशालसाहित्येन परिचिताः भवन्ति।
7.	पञ्चदशःपाठः “प्रहेलिकाः”	- <ul style="list-style-type: none"> ❖ सस्वरगायनम्, अनुवाचनम्, अभ्यासकार्यम्। ❖ अन्यप्रहेलिकानां संग्रहः अभ्यासश्च करणीयः। ❖ उपपदविभक्तिपरिचयः -अभितः, परितः, सह, नमः एतेषां वाक्येषु प्रयोगः यथा – शिक्षकं परितः छात्राः सन्ति। 	तार्किकक्षमतायाः वृद्धिः। वाक्यनिर्माणक्षमतावृद्धिः। भाषिकक्षमतायाः वृद्धिः आत्मविश्वासश्च।
<ul style="list-style-type: none"> ❖ सूचना : उपर्युक्तं सकलं पाठ्यक्रमं 31 जनवरी 2023 पर्यन्तं समापनीयम्। ❖ वार्षिक-परीक्षादृष्ट्या उपर्युक्तस्य सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः। ❖ प्रदत्तं सकलं पाठ्यक्रमं मूल्याङ्कनहेतोः वर्तते। ❖ पाठ्यपुस्तकम् – रुचिरा (तृतीयः भागः) 			
वार्षिक- परीक्षा			